

רקע, סיפור המקרה והתנהגות הדמות:

רותי היא אימא של זיו, ילד בן 5 שנים מאובחן על רצף האוטיזם. היא מוזמנת לפגישת קבלה ראשונה עם טובה המרפאה בעיסוק במכון להתפתחות הילד בכרמיאל. מבחינת המרפאה בעיסוק, מטרת הפגישה היא להכיר את ההורים, לאסוף מידע לגבי התפתחותו של זיו, תפקודו בתחומי החיים השונים – קשיים, חוזקות, תחומי עניין ועוד, וכן להסביר לאימא את מסגרת ומערך הטיפול בריפוי בעיסוק ולתאם ציפיות.

נתוני פתיחה:

האימא נכנסת לחדר הריפוי בעיסוק עם חיוך על הפנים, שם מחכה לה המרפאה בעיסוק, אשר קמה לברך אותה, מזמינה אותה לשבת מול שולחן משרדה. על השולחן מונחים ניירות (טפסי הריאיון), בקבוק מים וכוסות פלסטיק. לאחר היכרות קצרה, המרפאה בעיסוק מתחילה את הריאיון.

סיפור המקרה והתנהגות הדמות:

רותי היא אימא לזיו, בן יחיד, אשר אובחן עם אוטיזם לפני כחצי שנה. היא נשואה לדוד, עובד בעיריית כרמיאל. שרית עבדה כמזכירה במשרד עורכי דין בכרמיאל. לאחר קבלת האבחנה היא יצאה לחל"ת כדי להתפנות לטיפול בזיו.

רותי חיכתה חצי שנה לפגישה זו והיא מתרגשת לפגוש את המרפאה בעיסוק. היא תולה תקוות רבות בטיפולים ומאמינה שהטיפולים "יוציאו את זיו מהאוטיזם". לזיו קשיים רבים. הוא אינו עצמאי, כמעט ולא יוזם תקשורת עם אחרים (כולל ההורים), אוכל רק שניצלים עם קטשופ, משחק רק בפזלים, קיימים בעיות שינה – מסרב להיכנס למיטה, מתקשה להירדם ומתעורר מספר פעמים הלילה, קשה לארגן אותו לגן בבוקר – קשה להעיר אותו, מסרב לרחוץ פנים ולצחצח שיניים, סיוט להלביש אותו, בוחר תמיד באותה החולצה. ההתנהגות של זיו מפריעה מאוד לאימא – הוא מתפרץ בבכי וצעקות והתנהגות אלימה כאשר לא מקבל את רצונו, או שהתכניות משתנות. זה קורה הרבה: בבית, בקניונים, אצל המשפחה והחברים... במצבים אלו האימא לא יודעת מה לעשות והיא בוכה יחד איתו.

רותי מגיעה לפגישה כדי לספר על זיו – בעיקר על הקשיים וההתפרצויות שלו, ועל איך היא מרגישה עם זה. היא מאוד סומכת ומאמינה בריפוי בעיסוק ורוצה לקבל טיפים והמלצות כיצד להתמודד.

טובה היא מרפאה בעיסוק חדשה, ותק של שנתיים, התחילה לעבוד במכון להתפתחות הילד לפני כשנה. היא מרגישה שהיא עדיין לומדת את תחום הילדים: מגוון הרחב של מוגבלויות וסוגים שונים של גישות התערבות. כמרפאה בעיסוק חדשה חשוב לה להיצמד שלשאלות בטופס ההערכה כדי לאסוף מידע מקיף, ללא פספוסים, ולבנות את הפרופיל העיסוקי ומטרות הטיפול הנכונות. לכן, היא תציג את השאלות לאימא ברצף בו הן מופיעות בטופס, לא תתייחס למידע לא קשור לשאלה, כדי לא לסטות מהנושא ולפספס.

הראיון:

הצגה עצמית והיכרות כללית (המרפאה בעיסוק: שלום רותי, תודה שהגעתי. כפי שהסברתי בטלפון, מטרת הראיון הוא להכיר אותך, ללמוד ממך על זיו, ולתאם ציפיות לקראת הטיפול. טובה מסתכלת בטופס, אוחזת בעט כדי לרשום ומקריאה מהטופס, מילה במילה. התקדמות התרחיש: אם....אז, פעולות, תוצאות אפשריות, ציטוטים מרכזיים

אם המרפאה בעיסוק מבקשת שהאימא תספר על ההתפתחות של זיו, אזי האימא מתארת את התפתחותו תוך כדי בכי, מספרת על רגשותיה, שואלת את המרפאה בעיסוק האם זה קרה באשמתה? האם היא הייתה אמורה לפנות לאבחון מוקדם יותר?

תיאור האימא להתפתחותו של זיו: "בגיל שנתיים הוא לא הגיב כשקראנו לו. הוא רכש את אבני הדרך המוטוריות בהתאם לבני גילו, אבל פחות שיתף אותנו במשחק. העדיף לשבת לבד עם הצעצועים שלו והיה קשה לו מאוד להיפרד מהם. בזמן מקלחת היה קשה מאוד להפשיט אותו, הוא ממש סבל. גם הדיבור מאוד התעכב, והוא היה קשור מאד רק אלינו, והיו לו בעיות עם האוכל, כשהלכתי אתו לשחק בגינה הציבורית, ראיתי שהוא לא מתעניין בילדים אחרים, וגם לא התעניין בבעלי חיים, אם עובר לידנו כלב, חתול ציפור... וגם כשילדים היו חולפים... זה בכלל לא משך את תשומת לבו"

אם המרפאה בעיסוק שואלת על תפקודן של זיו כיום בתחומים השונים (אכילה, משחק, נייחות, שינה...) אזי האימא נותנת את המידע הדרוש, אבל תוך כדי התמקדות ברגשות שלה (תסכול, עצב, חוסר אונים ...) כתוצאה מהקשיים בתפקוד של זיו, שואלת את המרפאה בעיסוק "האם תוכלי להציע לי מה לעשות? איך להתמודד? האם ראית ילדים עם קשיים דומים? האם הוא יצא מזה?....."

אם המרפאה בעיסוק מתעלמת מהרגשות ומהשאלות של האימא ונצמדת לשאלות שבטופס אז האימא מביעה הבעות פנים של אכזבה וכעס, שואלת את המרפאה בעיסוק "אבל למה את לא מתייחסת לשאלות שלי?", היא עשויה להגיד שהיא לא מעוניינת בטיפול, ולצאת מהחדר.

אפשרויות נוספות – ראיון פתוח

אם המרפאה בעיסוק מתייחסת לשאלות ולרגשות שמביעה האימא, מנסה להבין מה עובר עליה, מבררת יותר פרטים על הקשיים שהיא מעלה, ללא היצמדות בטופס, אז האימא נאנחת, מודה לה, מסבירה, ונותנת למרפאה בעיסוק להוביל את הראיון בניחותא.

מטרות התרחיש:

- להתנסות בסוגי הראיון: פורמלי ובלתי פורמלי.
- להבחין בהבדלים בין שני סוגי הראיון.
- להבין חשיבות הראיון להיכרות עם הלקוח ולזיהוי העיסוקים המעניקים משמעות לחייו – כולל מידע על תפקודו, קשייו, חזקותיו, נקודת מבט ההורים, מה משמעותי בעבורו ועבורם, ועוד.
- להתנסות בהקשבה פעילה ללא שיפוטיות.
- לזהות כיצד בראיון באים לידי ביטוי הקשרים אישיים והקשרים תרבותיים.

נקודות התחקיר:

- ראיון הוא כלי לאיסוף נתונים באמצעות שיחה יזומה בין שני אנשים או יותר, בה המראיין מנסה להשיג מידע מן המרואיין לגבי נושא מסוים, באמצעות סדרת שאלות המתפתחות בהדרגה.
- במהלך הראיון הפורמלי המראיין שואל את המרואיין שאלות שהוכנו מראש ולאחר מכן רושם או מקליט את הדברים, ומוסיף שאלות חדשות בהתאם לצורך.
- במהלך הראיון הבלתי פורמלי, המראיין מדבר עם המרואיין על החיים שלו ומה הוא חושב על דברים מסוימים שקרו בחייו.
- ההקשר התרבותי קובע במידה רבה את הציפיות של המשתתפים בראיון, את ההתנהגויות שיבחרו, את הדרך בה יפרשו התנהגות וכן את השפה, הדימויים והאסוציאציות בהם ישתמשו. מראיינים שאינם ערים להבדלים בין-תרבותיים מפרשים בצורה לא מדויקת את התנהגות המרואיינים.
- על המראיין להיות מודע להבדלים בין-תרבותיים בנושאים כמו שפת גוף (תנועות ידיים, צורת ומרחק ישיבה ושימוש בסימנים ואיתותים מסוימים). כמו כן, על המראיין להיות מודע לכך שהוא עצמו מושפע מתרבות מסוימת באותה מידה שהמרואיין מושפע מהתרבותו שלו. מראיין שעובד עם אוכלוסייה מתרבות שונה צריך ללמוד על האפיונים המיוחדים להם.
- הקשר הבינאישי: הוא מצב היחסים הבינאישיים – יחסי אי-אמון, עוינות וביקורת או יחסי חום וקירבה. יש להעריך כיצד מצב היחסים עלול להשפיע על האינטראקציה ועל התנהגויות המראיין והמרואיין.
- הקשר האישי: חשוב להיות ערים להבדלים אישיים בין מרואיינים ולהגיב בהתאם. ככל שנכיר את המרואיין הספציפי טוב יותר נדע לפרש את תגובותיו בצורה מדויקת יותר וכן כיצד הוא מגיב לכל אחת מההתנהגויות שלנו. מעבר לזה, עלינו להכיר את עצמנו, כיצד אנו משפיעים על הראיון וכיצד הוא משפיע עלינו.
- כמראיין יש לדעת מהם יחסי התפקיד וכיצד המרואיין תופס אותם. כמו כן, חשוב להגדיר בשלב מוקדם מה מצב היחסים. מידת התלות של המרואיין במראיין והשפעת המראיין מעבר לגבולות הראיון.

מקום ההתרחשות:

מכון להתפתחות הילד – חדר הריפוי בעיסוק. בחדר יש שולחן, כסאות ומחשב.